

N:o 38.

Ank. till Riksd. kansli den 11 april 1893, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om skyldighet för egare af afsöndrad jord att till stamhemmanet utgöra vissa afgälder.

Enligt gällande förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881 har egare af hemman eller lägenhet rätt att, med vissa i förordningen angifna vilkor och undantag, för alltid under full eganderätt eller under besittning på viss tid eller på lifstid afsöndra jord, och skall å sådan afsöndring läggas årlig afgäld i spanmål eller annan lämplig räntepersedel. I fråga om storleken af denna afgäld är tillika föreskrifvet, att afgälden ej må vara mindre, än att den motsvarar hvad af hela hemmanets eller lägenhetens räntor och öfriga allmänna utskylder, vid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet, å den afsöndrade jorden belöper.

I hvad sålunda finnes stadgadt beträffande skyldighet för innehafvare af afsöndrad jord att till stamhemmanet erlægga viss, en gång för alla bestämd afgäld har vid innevarande riksdag föreslagits ändring i två särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till lagutskottet hänvisade motioner, hvilka afgifvits, den ena, n:o 108, af herrar *Carl Persson, A. Svenson* i Edum, *A. Johansson* i Löfåsen och *Nylander* samt den andra, n:o 179, af herr *Anders Olsson* i Mårdäng.

I *först* nämnda motion föreslås sålunda,
det Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag derom,

huru och på hvilka vilkor egare till afsöndrad jord må befrias från erläggande af den afgäld till stamhemmanet, som beräknats utgöra andel i grundskatter och indelningsverk samt allmänna utskylder, hvilka dels afskrifvits och dels utgå efter fastighetens taxeringsvärde.

Till stöd för denna framställning anföres i motionen, bland annat, att då egaren till stamhemmanet, hvad beträffar grundskatter och indelningsverk, till en del redan vore och inom kort tid komme att blifva helt befriad från utgift härför, samt de öfriga allmänna utskylderna i allmänhet utginge efter åsatt taxeringsvärde, förefunnes ej giltiga skäl för att denne skulle af egaren till afsöndringen uppbära en skatt, som ej numera utginge för jorden eller som af lägenhetens egare måste betalas efter lägenhetens åsatta taxeringsvärde. Genom detta finge den sistnämnde en dubbel utgift för en del af afgälden och ingen lindring för afskrifna grundskatter.

I sitt den 13 september 1882 afgifna betänkande hade, anföres vidare, skatteregleringskomitén i förevarande ämne föreslagit, att, der jord blifvit i enlighet med gällande författningar för alltid afsöndrad från hemman eller lägenhet af sådan egenskap, att derå hvilande grundskatt bör afskrifvas, innehafvare af sådan jord skulle ega att, i den mån berörda afskrifning egde rum, å den från den afsöndrade jorden till hemmanet eller lägenheten ingående afgäld njuta afdrag, som, derest öfverenskommelse parterna emellan ej träffades, skulle utgå med belopp, motsvarande så stor andel af den för hvarje gång afskrifna del af grundskatten, som vid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet på den afsöndrade jorden belöpte.

Inom landet hade jordafsöndringar i stor mängd skett, och i de afhandlingar, som pröfvats af vederbörande myndighet, vore med noggrannhet uträknad och bestämd den andel, som af skatter och allmänna utskylder belöpte på afsöndringen. Äfven om denna andel vore ringa, vore dock att märka, att den utginge efter afsöndringens storlek och kändes tung för den, som hade mindre förmåga att bära den. Rättvisa och billighet fordrade, att desse befriades från ifrågavarande afgäld, sedan de utgifter, hvarpå densamma varit grundad, upphört att utgå. Den del af afgälden, som beräknats för väghållningsbesväret, vore väl genom nya väglagen afskrifven, men alla öfriga skatter och utskylder, som lagts till grund för bestämmande af afgälden, måste fortfarande utbetalas. Tiden vore nu inne att lagstifta i detta ämne, då det vore af vigt, att frågan löstes åtminstone innan grundskatterna blifvit i sin helhet afskrifna.

Jemväl den andre motionären i ämnet, herr *Anders Olsson*, finner

beslutet om grundskatternas afskrifvande och genomförandet af dermed sammanhängande skattereformer rättvisligen böra föranleda ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att för afsöndrad jord erlägga afgäld. Under en följd af år hade egare till afsöndrad jord fått dragas med en orättvis utskyld; ty i samma mån stamhemmanets utskylder minskats, hade också dess rätt att uppbära full afgäld upphört, och i samma mån hade den afsöndrade delen bort erhålla lindring, helst som en stor del af utskylderna, dels till kronan, dels till kommunen, äfven drabbade den afsöndrade jorden.

Enligt motionärens åsigt borde egare till afsöndrad jord erhålla rätt att från den å jorden satta afgäld göra afdrag till så stort belopp, att den afgäld, som derefter skall till stamhemmanet erläggas, motsvarade hvad af hemmanets *återstående* räntor och allmänna utskylder, som *utgå endast för i mantal satt jord*, på den afsöndrade delen belöpte; och hemställer i enlighet härmed motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en kommande Riksdag framlägga förslag till förordning angående afdrag från å afsöndrad jord satt afgäld i enlighet med derfor bestämda grunder.

Lika med motionärerna finner utskottet att, då de förutsättningar, hvilka på sin tid varit bestämmande för skyldigheten att för afsöndrad jord erlägga afgäld, i sammanhang med genomförandet af senaste tiders skattereformer väsentligen förändrats och alltmer förlorat sin betydelse, rättvisa och billighet torde påkalla en omgestaltning af det inbördes förhållandet emellan stamhemman och derifrån afsöndrad jord. Utskottet har emellertid af nedan anförda skäl ansett de föreliggande framställningarna i ämnet för närvarande icke böra föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida.

Sedan nemligen Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1891 hos Kongl. Maj:t begärt utredning, huru vida icke genom statsmagternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, hufvudsakligen å inom landet ännu befintliga stora odlingsbara utmarker, samt Kongl. Maj:t, i anledning häraf, uppdragit åt en komité att åvägbringa utredning i berörda hänseende, dervid komitén skulle hafva att taga i öfvervägande, ej mindre i hvilken mån och under hvilka vilkor upplåtelse af jord från kronans egendomar för befordrande af det utaf Riksdagen angifna syfte-

mål kunde ega rum, än äfven huruvida berörda syftemål kunde genom ändring i gällande lagstiftning eller på annat sätt befrämjas, så har nämnda komité medelst skrifvelse den 5 mars 1892 öfverlemnadt ett af komitén utarbetadt förslag till lag angående hemmansklyfning, ego-styckning och jordafsöndring. I detta förslag har komitén, hvilken egnat särskild uppmärksamhet åt förevarande fråga, upptagit bestämmelser, hvarigenom innehafvare af för alltid afsöndrad jord skulle beredas tillfälle att med befrielse från afgälders afläggande i stället för framtiden få åtaga sig direkt utgörande af sin skattskyldighet till det allmänna.

Enligt vunnna upplysning är med anledning af ifrågavarande förslag yttrande af högsta domstolen infordradt, och torde proposition i ämnet vara att vänta till nästkommande Riksdag.

Vid sådant förhållande läser det icke vara ändamålsenligt att Riksdagen för närvarande genom aflåtande af en skrifvelse, innehållande mer eller mindre bestämda uttalanden beträffande sättet för frågans lösning, går den behöriga pröfning af nyssnämnda förslag i förväg och till äfventyrs derigenom vållar uppskof med frågans lösning. I betraktande här af och då skilda meningar torde förefinnas inom Riksdagen i fråga om den rigtning, hvari en sådan lösning bör gå, hvilka olika meningar synas böra beredas tillfälle att, då frågan i hela dess vidd föreligger till Riksdagens pröfning, söka göra sig gällande, föranlåtes utskottet hemställa,

att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation:

dels af herr *Lilienberg*, hvilken anförde: »Den af lagutskottet omnämnda komité har icke anvisat annat sätt för lösning af frågan, huru innehafvare af för alltid afsöndrad lägenhet må vinna nedsättning i afgäld, som efter nu inträdda förändringar i skatteförhållandena måste anses för hög, än att lägenheten skulle åsättas mantal med rätt till skadestånd för den, som förut egt rätt att uppbära afgälden, derest det kan visas, att afgälden varit större, än att den vid tiden för upplåtelsen motsvarat hvad å lägenheten belöpt af den grundskatt samt de öfriga allmänna utskylder och besvär, som stamhemmanet haft att utgöra, och utskottet har icke vidrört frågan om nedsättning i afgälden för lägenhet, som blifvit afsöndrad på viss tid. Det torde emellertid vara uppenbart, att en nedsättning i afgälden kan beredas jemväl med bibehållande af lägenhetens egenskap af lägenhet, hvilket i de föreliggande motionerna förutsattes, och huru detta redan blifvit bestämdt beträffande en del af afgälden, synes af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, som i 10 § innehåller det stadgande, att innehafvare af afsöndrad jordlägenhet, för hvilken afgäld till stamhemmanet faststälts, eger att, om dervid hänsyn tagits till den på lägenheten belöpande andel af stamhemmanets väghållning, i ersättning för den skyldighet i detta hänseende, som skall af lägenhetens innehafvare utgöras, njuta befrielse för så stor del af afgälden, som kan anses hafva motsvarat lägenhetens andel i väghållet. Bestämmandet härom är, i händelse öfverenskommelse ej kan träffas, öfverlemnadt till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Jag kan ej finna, att det vore olämpligt, att enahanda stadgande meddelades i fråga om befrielse från den del af afgälden, som kan anses hafva motsvarat allmänna utskylder och andra allmänna besvär än väghållet, hvilka ålegat stamhemmanet, men hvilka upphört eller enligt fattade beslut komma att upphöra. Och då den i motionerna väckta frågan torde mycket väl låta sig lösas, oberoende af utgången af de vidt omfattande och svårlösta frågor, som afhandlas i öförmälda komitéförslag, har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka,

att Riksdagen, i anledning af de föreliggande motionerna, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att

Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadgande, huru för afsöndrad lägenhet må vinnas nedsättning i faststald, till stamhemmanet utgående afgäld för hvad som må anses motsvara hvad å lägenheten belöpt af grundskatt samt öfriga allmänna utskylder och besvär, med undantag af väghållningsbesväret, hvilka stamhemmanet haft att utgöra, men hvilka dels nu mera upphört eller enligt fattade beslut komma att upphöra, dels tillförene utgått efter mantalet, men nu mera utgöras efter annan grund»;

dels ock af herrar *Erickson, J. Anderson, F. Andersson, P. G. Petersson* och *Bruse*.